

'Lang leve polarisatie' Nadia Bouras en Sara Polak gingen in debat over Gaza, in de kerk. 'Onbegrijpelijk dat dit gesprek niet op de universiteit wordt gevoerd'

2

Generatiekloof Boomers vs. Gen Z op kantoor

4

15

Oordoppen Concerten in studentenkamers

Academische vrijheid?

Kunnen academici ook activist zijn? Mogen onderzoekers een snelweg blokkeren (en met of zonder toga)? 'Als we het allemaal eens zijn, komt de wetenschap niet verder'

6

Twaalf uur repeteren, dan feesten Bij het Nederlands Studentenorkest gaan musiceren, feesten en drinken hand in hand. *Mare* ging kijken in het trainingskamp. 'Muzikanten zuipen niet en slapen veel: wij doen precies het tegenovergestelde'

11

Het debat dat alleen in de kerk kon

In de Hooglandse Kerk gingen de Leidse historici Nadia Bouras en Sara Polak in debat over Gaza. ‘Het is onbegrijpelijk dat dit gesprek niet op de universiteit wordt gevoerd.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO MARC DE HAAN

‘W’ie heeft er weleens ruzie over het conflict tussen Israël en Palestina met vrienden of familie?’ Als predikant Abelje Hoogenkamp de vraag stelt aan de bezoekers van de Hooglandse kerk, gaan de meeste handen omhoog. ‘Toch wel veel van jullie’, concludeert ze. Zaterdagmiddag leidt de predikant het gesprek tussen de Leidse historici Nadia Bouras en Sara Polak, die beiden zeggen het belangrijk te vinden om het debat te voeren. ‘Ik heb me een tijdje niet bemoeid met deze kwestie, omdat ik geen zin had in het label “antisemit”’, zegt Bouras, die zelf een Marokkaans-islamitische achtergrond heeft en gespecialiseerd is in migratiegeschiedenis. Ze vindt dat ze niet langer ‘het privilege heeft om zich afzijdig te houden’ en zich moet uitspreken. Polak, die een Joodse afkomst heeft: ‘Je kunt nu niet als wetenschapper zeggen: ik ga er even over nadenken, onderzoek naar doen en als ik daar in 2027 geld voor heb gekregen kom ik met een antwoord.’ Er klinkt gelach vanuit de zaal. ‘Van ons wordt als wetenschappers gevraagd om op deze

kwestie te reageren, dus dat doe ik ook.’ Dat hoeft niet altijd te gaan om het kiezen van een kant, vindt Bouras. ‘In Gaza staat geen enkele universiteit meer overeind, geen enkel archief, tientallen academici zijn vermoord, honderden tot duizenden studenten gaan niet meer naar school.’ Er voltrekt zich kortom een zogenaemde ‘educide’ in Gaza. ‘Daar mag je als universiteit toch iets van vinden? Waarom is dat zo ingewikkeld voor Nederlandse universiteiten? Universiteiten zijn bang om zich uit te spreken, merkt Bouras op. ‘Het is geschiedenis in the making, je kunt je niet de hele dag bezighouden met mensenrechten, migratie, de Verlichting of whatever en géén stelling innemen.’ Dat de universiteit zelf geen ruimte biedt om eenzelfde dialoog te voeren als vandaag in de kerk, vindt ze een kwalijke zaak. ‘Zowel collega’s als studenten hebben de behoefte om vragen te stellen en met elkaar in discussie te gaan. Dat dit gesprek nu niet plaatsvindt op de universiteit, vind ik echt onbegrijpelijk.’ Polak is van mening dat de universiteit te krampachtig met de situatie omgaat. ‘Er is veel angst

*‘Leve de polarisatie!
Laat het maar
gebeuren en geef
mensen de ruimte’*

voor wat er tijdens bijeenkomsten over deze kwestie gezegd zou kunnen worden en dat mensen zich daardoor onveilig zouden kunnen voelen. Maar dat betekent nu dat we het gesprek op de universiteit helemaal niet voeren. Op persoonlijk vlak zijn mensen soms ook bang voor de heftige reacties die dit soort gesprekken kunnen oproepen.’ ‘Leve de polarisatie’, aldus Bouras. ‘Je hoeft niet met iedereen vrienden te zijn, maar met mensen van goede wil moet je altijd het gesprek aangaan. De universiteit kan het faciliteren zonder allerlei ingewikkelde voorwaarden, zoals pre-registratie. Laat het maar gebeuren en geef mensen de ruimte.’ Het gebrek aan debat is ook slecht voor de beeldvorming, vindt ze. ‘Doordat je als universiteit geen goed verhaal hebt, hoppen we van incident naar incident. Zo creëer je ruimte voor kwaadwillenden, politici en media om wel met dat verhaal aan de haal te gaan. Je moet ze geen munitie geven.’ Ook de manier waarop de universiteit op demonstraties reageert, bevat de twee historici niet. ‘Gooi niet de hele campus op slot als er een protest is’, zegt Bouras. En dan was er nog het incident waarbij demonstranten na een Palestina-betoging in het Wijnhavengebouw op straat werden achtervolgd door beveiligers. ‘Dit soort protesten wordt niet gezien als onderdeel van het academisch debat, maar als veiligheidskwestie. Beveiligers hoeven helemaal niet te registreren en al helemaal niet

te filmen wie er aanwezig zijn.’ Polak merkt op dat de veiligheidsafdeling vaak wordt betrokken bij dit soort evenementen, terwijl die gaat over brandveiligheid en niet over sociale veiligheid. Tijd voor het publiek om vragen te stellen. Dat gaat niet rechtstreeks: op alle stoelen liggen pen en papier, zodat aanwezigen hun vragen kunnen opschrijven en aan een van de gespreksleiders kunnen geven. ‘Op de universiteit weegt ervaren onveiligheid bij Joodse studenten erg zwaar’, schrijft een bezoeker. ‘Hoe kijken jullie daarnaar?’ Dat studenten zich veilig moeten voelen op een universiteit, vindt Bouras evident. ‘Maar wat creëert dat gevoel van onveiligheid? Wordt dat al opgeroepen door een Palestijnse vlag of de leus: ‘Cease fire now? Die kunnen voor ongemak zorgen, maar ongemak is nog geen onveiligheid. De universiteit is bij uitstek een plek waar je geconfronteerd wordt met ideeën waarbij je je niet altijd prettig voelt. Je hebt er niet per se recht op een veilig gevoel. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat er sprake is van antisemitisme of oproepen tot geweld, maar buiten dat is het heel belangrijk om te kijken waar dat gevoel van onveiligheid dan precies vandaan komt.’ Ze benadrukt dat studenten soms niet weten waarom ze iets voelen. ‘Ik geef vakken over migratie en kolonialisme: thema’s die bij uitstek een hoop emotie oproepen. Soms voelen ze dat ze er boos van worden, maar weten ze niet waarom.’ Iemand anders wil weten wat Bouras en Polak drijft om deel te nemen aan het maatschappelijk debat. ‘Ik vind dat je je moet inzetten voor de samenleving’, stelt Bouras. Polak: ‘De overtuiging dat we met zijn allen een verschil kunnen maken en het noodzakelijk is dat we allemaal nadenken over onze rol en verantwoordelijkheid in het geheel. Wat mij drijft zijn de mensen om mij heen die daar ook voor willen vechten. Dat geeft hoop.’ ‘Hoop is een keuze en gaat over gedurfdheid en over moed’, sluit predikant Hoogenkamp af. Als na een luid applaus de toeschouwers direct druk met elkaar beginnen te discussiëren blijft toch nog even dat het debat niet op academisch terrein is gevoerd. ‘Ik ga nog even rond met het monnikskapje’, zegt de organisator van het debat. Waarop bezoekers hun portemonnee direct uit hun tas pakken. ‘We zijn tenslotte in de kerk.’

‘Kunnen Israëliërs zich dan nergens veilig voelen?’

Niet iedereen was te spreken over de dialoog tussen historici Nadia Bouras en Sara Polak. Milieuwetenschapper Jan Boersema wilde zich mengen in het gesprek, maar dit werd hem door onderbrekingen van predikant Hoogenkamp onmogelijk gemaakt. Hij mocht alleen vragen opschrijven. Naar zijn mening kwam het Israëliëse perspectief van studenten en universitaire medewerkers niet genoeg aan bod, zei hij na afloop van het debat. ‘Ik heb een Israëliëse collega die er moe van wordt constant te horen: “Wat Hamas heeft gedaan is erg, maar...” Hij zegt: “For us there is no ‘but’.” Kunnen Israëliërs zich dan nergens veilig voelen?’ Bouras hoort die geluiden ook, zegt ze achteraf. ‘Het spijt me zeer, maar there is a but. Wij zijn

wetenschappers en willen graag duiden hoe Hamas tot zo’n terreurdaad komt en dan ontomk je er niet aan de historische context mee te nemen. Als hij niet tevreden is over het gesprek, zou ik zeggen: organiseer ook een bijeenkomst.’ Ook haalt Boersema een incident aan dat hij als organisator van een evenement bij milieuwetenschappen heeft meegemaakt. ‘Toen we na afloop een groepsportret wilden maken voor een Israëliëse en Palestijnse vlag weigerden twee studenten dat. Ze wilden absoluut niet met de vlag van Israël op de foto. Ik werd er zelfs op aangesproken dat er een Israëliëse deelnemer aan het evenement was, want Israël moet worden geboycot. Dit is heel recent gebeurd, maar we hebben het er niet over.’

Waarom mag ik in godsnaam geen opperwezen bedanken?

God en mijn kat zitten in hetzelfde schuitje. Van beiden vindt de universiteit dat ik ze niet zou moeten opvoeren in het dankwoord van mijn proefschrift. In 2012 werd in Leiden besloten tot een aanscherping van het promotiereglement. ‘Zij die op enigerlei wijze betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het proefschrift’ mochten voortaan slechts bedankt worden ‘op terughoudende wijze’ en ‘zoals gangbaar in de acknowledgements in de internationale wetenschappelijke literatuur’. ‘De dankbetuigingen aan God en huisdieren liepen de spuigaten uit’, verklaarde een woordvoerder van de universiteit destijds. Exit God, Allah en Jahweh dus, alsmede Takkie, Pluisje en Snuffel. Als het gaat om huisdieren wordt de soep volgens mij niet zo heet gegeten als die wordt opgediend. Ik heb in ieder geval nog nooit gehoord dat iemand dankwoord daadwerkelijk werd geweigerd omdat daarin enige erkentelijkheid werd uitgesproken jegens een niet-menselijke huisdier. Het Godverbod daarentegen wordt bij mijn weten wel degelijk strikt gehandhaafd. Verhalen van promovendi die werden

toebehoren? Wil de universiteit nou ook al bepalen hoe wij onze zonen en dochters zouden mogen noemen? Dacht het niet toch? Nou dan. Een andere verklaring voor de discriminatie die de universiteit lijkt toe te passen in haar behandeling van de verschillende niet-menselijke entiteiten die potentieel een object vormen van doctorale dank, is dat binnen het denkbeeld dat vandaag de dag dominant is op de academie God stiekem erger wordt gevonden dan het dier. ‘Een dier is iets empirisch, God niet’, opperde een collega aan de lunchtafel. Ik vermoed dat er vanuit post-positivistische hoek wel een paar geïngeneerde kanttekeningen te plaatsen zijn bij die stelling, en ook op de stilzwijgende assumptie dat er binnen de wetenschap alleen plaats zou moeten zijn voor strikt empirische kennisvorming valt het een en ander af te dingen.

Maar zelfs als we for the sake of argument even aannemen dat God inderdaad niks te zoeken heeft in een wetenschappelijk onderzoek, vind ik alsnog dat daarmee niet is aangetoond dat Hij ook uit het dankwoord verbannen zou moeten worden. De universiteit zelf omschrijft het dankwoord immers expliciet als een onderdeel van het niet-wetenschappelijke deel van het proefschrift. Waarom zou God daarin niet welkom zijn? ‘Seculier fundamentalisme’, het Praesidium Libertatis onwaardig, zo oordeelden kritische wetenschappers rondom de wijziging van het promotiereglement twaalf jaar geleden. Ik ben geneigd het met ze eens te zijn. In een principeel pluralistisch collectief zoals de Leidse universiteit zou eenieder dank moeten kunnen zeggen aan wie of wat die dank ook maar toekomt naar het inzicht van de dankzegger zelf. Waarom niet in godsnaam?

Josette Daemen is promovendus aan het Instituut Politieke Wetenschap van Universiteit Leiden

Werkdruk moet dalen, maar bestuur moet bepalen

De universiteitsraad eiste met succes dat het college meer geld ging besteden aan het verlichten van de werkdruk. Er kwam een fonds, maar wie gaat dat beheren? 'We moeten absoluut niet aan de knoppen zitten.'

DOOR VINCENT BONGERS

Om de universiteitsraad afgelopen december zo ver te krijgen om in te stemmen met de universitaire begroting, besloot het college onder andere om een werkdrukverlichtingsfonds op te zetten met een budget van 1 tot 2 miljoen euro. De universiteitsraad besprak onlangs de vraag hoe dat geld verdeeld moet worden.

'Ik vind dat zo'n fonds eigenlijk niet nodig is', aldus Bas Knapp van studentenpartij LSP. 'We moeten absoluut niet aan de knoppen zitten. Eigenlijk komt het college ermee weg jaren niets aan het probleem te hebben gedaan. Het gaat om structurele oplossingen.' Joost Augusteijn van personeelspartij LAG was 'eigenlijk tegen dit fonds', want het is een 'doekje voor het bloeden'.

'We weten allemaal dat dit een schijntje is', zei Patrick Klaassen van personeelspartij UB. Op de universitaire begroting is het een klein bedrag, vond ook studentraadslid Jeppe Bandringa. 'We moeten dit niet uit gaan dragen als dé oplossing van het probleem dat wij als raad voor elkaar hebben gebokst. Het geld kan wel impact hebben op bepaalde plekken, dus we moeten er zorgvuldig mee omgaan.'

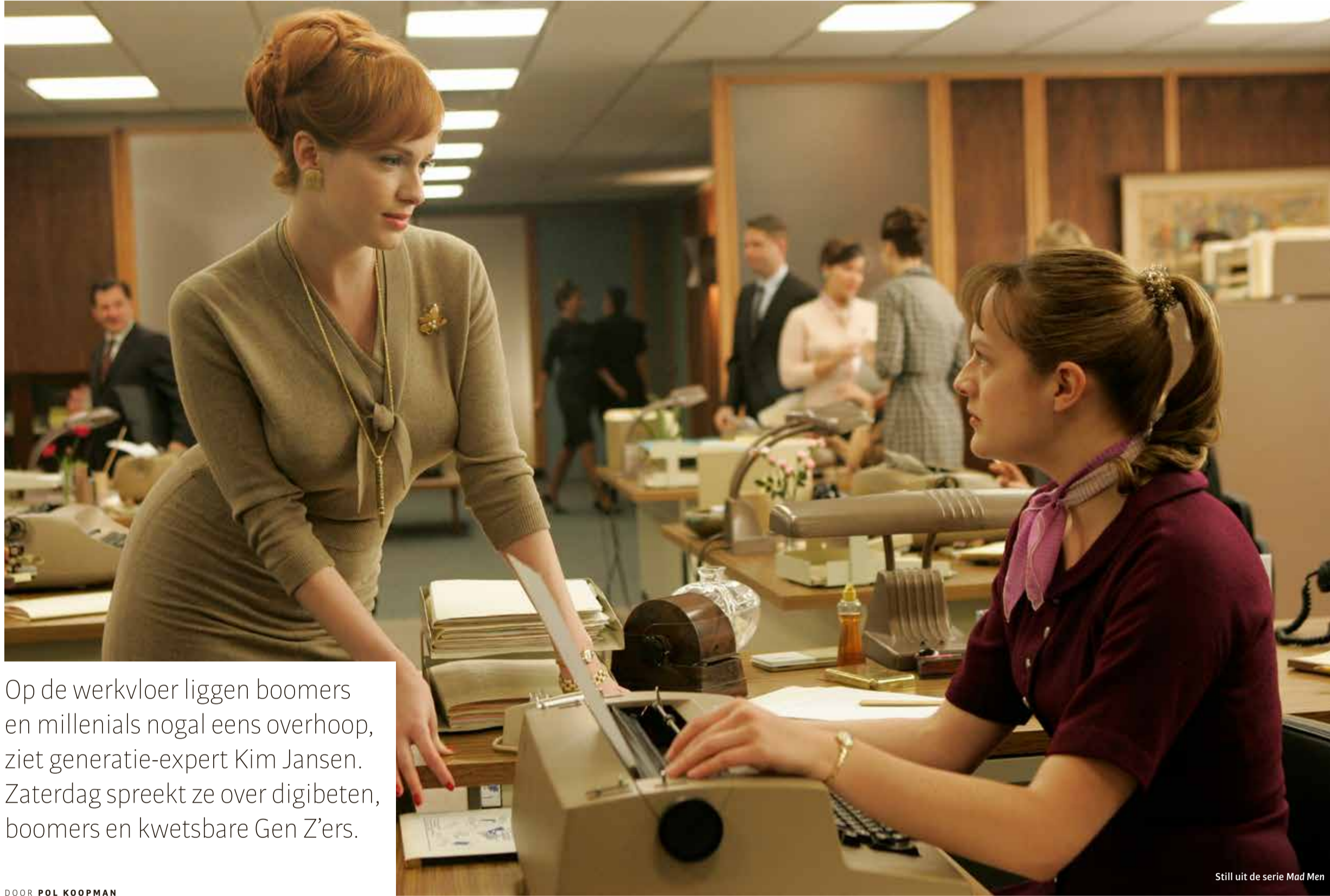
'Dit fonds is niet het enige', reageerde Victor van der Horst van studentenpartij PBMS. Volgens hem worden er in de financiële plannen van de universiteit voor de komende jaren structurele veranderingen opgenomen. 'Daar zit 99 procent van de urgentie in en daar krijgt de raad meer invloed op. Dat is het belangrijkste in deze discussie.' 'Ik vind het lastig om het college als slechterik af te schilderen', zei Max van Haastrecht van personeelspartij PhDoc. 'Er zijn veel initiatieven om de werkdruk te verlagen, al is het niet afdoende, volgens een meerderheid in de raad. Ik ben ook niet per se blij met het fonds.'

Maar nu het budget er is, moet de raad er wat mee en luidt de vraag: wie gaat het geld verdelen? 'Het lijkt me niet dat je zo'n fonds gaat openstellen voor aanvragen van individuele medewerkers', vond Knapp. 'Het wordt dan een enorme bureaucratie en je moet aanvragers gaan teleurstellen.' Klaassen leek individuele aanvragen juist wel een goede optie. 'Iemand met een goed verhaal zou goedkeuring moeten krijgen.' 'Ik ben daar geen voorstander van', vond Joost Augusteijn van personeelspartij LAG. 'Een aanvraag moet een vliegwieleffect hebben voor het algemeen belang.'

Een meerderheid van de raad was er uiteindelijk voorstander van om afstand te houden. 'We moeten het niet te moeilijk maken', zei Rebekka van Beek (PBMS). 'Ik denk niet dat wij beslissingen over toekenning moeten nemen.' Augusteijn: 'Het is raar dat wij de bal toegespeeld krijgen, dat geeft een afleidend effect. De bal moet terug naar het college.'

De raad besloot dan ook om geen rol te spelen in de toekenningen, alleen aanbevelingen te doen en scherp in de gaten te houden wat het college met het geld gaat doen. Op 12 februari spreekt het college met de raad over het fonds.

Ok boomer: zo ga je om met Gen Z'ers

Still uit de serie *Mad Men*

Op de werkvloer liggen boomers en millennials nogal eens overhoop, ziet generatie-expert Kim Jansen. Zaterdag spreekt ze over digibeten, boomers en kwetsbare Gen Z'ers.

DOOR POL KOOPMAN

Hoe bent u generatie-expert geworden?

'Na mijn studie psychologie kwam het gewoon op mijn pad. Ik heb veel met millennials gewerkt en het viel me op dat die heel anders tegen werk aankijken dan ik, maar ook dat ze anders tegenover hun ambities in het leven staan. Dat vond ik fascinerend. Ik ben me erin gaan verdiepen en het onderwerp heeft me niet meer losgelaten.'

Maar bestaat er wel botsing van generaties? Mensen verschillen toch ook gewoon onderling van elkaar?

'Dat indelen in die hokjes is natuurlijk niet absoluut. Individueel zijn de verschillen tussen mensen natuurlijk enorm, maar we zijn ook allemaal een product van onze tijd. Kijk bijvoorbeeld naar digitale vaardigheden bij jongeren. Die zijn daar veel vaardiger in dan ouderen.'

Hoe zijn de generaties te typeren?

'Generatie X (geboren tussen ongeveer 1956-1970) kenmerkt zich door loyaliteit naar de werkgever. Hard werken hebben ze hoog in het vaandel staan en ze zijn behoudend. Pragmaten (1971-1985) zijn zelfredzaam en ook wel wat opportunistisch. Generatie Y, ook wel

millennials genoemd (1986-2000), is vernieuwend, authentiek, maar ook veeleisend. Generatie Z (2001-2015) is zeer omgevingsbewust, serieus, gericht op de toekomst, maar ook kwetsbaar.'

Wie botsen er op de werkvloer het meest?

'We ergeren ons het meest aan de mensen die onze kinderen of ouders zouden kunnen zijn. Wat we thuis aan kinderen waarderen zien we heel anders op de werkvloer, bijvoorbeeld als het gaat om het sneller wisselen van werkgever. Oudere generaties zijn heel erg van *profit, power en profession*. Jongere generaties van *purpose, pressure en people*.'

Moeten werkgevers zich daarmee bemoeien? En hoe dan?

'Onderlinge frictie en ergernis betekenen slecht nieuws. Kijk bijvoorbeeld naar het verzuim en verloop onder jongeren of naar de moelijkheid om ouderen duurzaam te blijven inzetten. Als je niet voor verbinding en waardering zorgt en je laat dit dooreteren krijg je steeds meer verwijdering, conflicten en mensen die uiteindelijk naar een andere baan overstappen. Dat kost je geld. 'Gelukkig zijn veel organisaties zich hiervan bewust. Zij bieden dan bijvoorbeeld goede HR-programma's aan om personeel te stimu-

leren, veranderen hun beleid en zijn transparanter. Die taak ligt echt bij de werkgever, mensen zijn toch te bang om dat zelf te doen. Over het algemeen zie ik mensen veel dingen voor zichzelf houden. Ze hebben schroom, misschien zelfs wel angst om dingen uit te spreken.'

Wat zijn de verwachtingen voor de huidige, afstuderende Gen-Z'ers?

'Het unieke aan dit tijdsgewricht is dat de banen echt voor het oprapen liggen. Iedereen kan dus hoge eisen stellen wat betreft flexibiliteit of ontwikkelingsmogelijkheden. Ik zie dat als een heel positieve ontwikkeling omdat heel veel organisaties te lang niet zijn veranderd. Als het heel moeilijk is om een baan te krijgen zul je je moeten aanpassen, maar nu is het over vrijwel de hele linie andersom. Er zal een stroomversnelling ontstaan. Generatie Z gaat het allemaal afdwingen.'

Kim Jansen, *Generatieverschillen op de werkvloer*. Diesfestival voor alumni. Kamerlingh Onnes Gebouw, zaterdag 10 februari, 12.00 - 17.30 u

'Mooi dat Herta Mohr nu erkenning krijgt'

Een van de nieuwe panden van de humanities campus gaat het Herta Mohr-gebouw heten. Het is de eerste keer dat een Leids universiteitsgebouw wordt vernoemd naar een vrouw. Maar wie was zij?

DOOR ELENA VAN DER KLOK

Herta Theresa Mohr, geboren in 1914, kwam in Leiden terecht na de opkomst van de nazi's. Oorspronkelijk kwam ze uit Oostenrijk, maar in de jaren '30 vertrok ze naar Nederland. Deze verhuizing was niet vrijwillig. 'Vanwege de opkomende onrust in Oostenrijk vlak voor de Tweede Wereldoorlog en haar Joodse achtergrond verliet ze noodgedwongen het land', vertelt Egyptoloog en Leids alumnus Nicky van de Beek, die gefascineerd raakte door het leven van Mohr. Eenmaal in Nederland besloot Mohr Egyptologie te gaan studeren in Leiden. Ze werd de eerste vrouwelijke Egyptoloog verbonden aan de universiteit. Mohr was ook lid van de (katholieke) studentenvereniging Augustinus. Om als volwaardig lid beschouwd te worden bekeerde ze zich zelfs tot het katholicisme.

Van de Beek raakte geïnteresseerd in Mohr toen ze onlangs in de Leidse NINO-bibliotheek, die is gespecialiseerd in het Oude Nabije Oosten, op een dun boekje met de titel *The Mastaba of Hetep-Her-Akhti* stuitte. Een mastaba is een grafombe.

Het werk is gepubliceerd in 1943 en bleek geschreven door Mohr. 'Dit boekje over deze mastaba maakte veel indruk op mij', vertelt Van de Beek. De tombe was de laatste rustplaats van de Egyptische rechter en priester Hetepherakhty en stond oorspronkelijk in Saqqara. In 1902 werd het aangekocht door het Rijksmuseum van Oudheden. 'In tombes zit veel informatie verstopt. Het bestuderen van reliëf is essentieel om het verloop van de geschiedenis beter te begrijpen', vertelt van de Beek.

Wat haar vooral opviel was dat Mohr beschreef dat ze haar onderzoek had verricht onder 'moeilijke omstandigheden'. Dat bleek een eufemisme voor haar aanhouding door de nazi's. In 1942 werd ze opgesloten in concentratiekamp Westerbork. Daarna werd een aantal pogingen gedaan om Mohr uit Westerbork te bevrijden. Alle pogingen mislukten. Van de Beek vertelt dat Mohr erg talentvol

Herta Theresa Mohr

was in het vertalen van verschillende reliëfteksten. 'Ze had gevoel voor taal, en sprak zowel vloeiend Frans als Duits. Bovendien gingen er geruchten dat ze de Nederlandse taal beheerste.'

Van al die kwaliteiten heeft Mohr geen gebruik meer kunnen maken, en het boek heeft ze zelf nooit gezien, want in 1944 werd ze op transport gesteld naar Auschwitz. 'Toen zijn we haar spoor kwijtgeraakt', vertelt Van de Beek. De exacte datum van haar overlijden is tot op de dag van vandaag een raadsel.

Dat het nieuwe gebouw aan de Witte Singel is vernoemd naar Mohr, vindt ze dan ook een goede zaak. 'Daar heb ik samen met Carolien van Zoest van het NINO ook campagne voor gevoerd. Ik heb bijvoorbeeld een lezing gegeven over Mohr om meer aandacht te vragen voor bijzondere verhalen binnen de geschiedenis van de Egyptologie. Van de Beek is blij dat Mohr nu erkenning krijgt. 'Zo wordt ze op een mooie manier herinnerd, destijds was ze namelijk onbekend.' In het nieuwe gebouw worden onder meer het Leiden Institute for Area Studies, het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV), het faculteitsbureau en de bibliotheek Midden-Oosten en het Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten (NINO) gevestigd.

In maart wordt het pand opgeleverd. In de NINO bibliotheek is ook het boekje van Mohr te vinden.

Komend weekend: netwerk plat en gebouwen sluiten

De website van de universiteit en het universitaire digitale netwerk staan in het weekend van 17 februari uit voor onderhoud. Ook alle universitaire gebouwen, inclusief de bilbiotheeken, zijn dat weekend gesloten.

DOOR MARK REID

Dat maakte de universiteit bekend via een mail aan studenten en medewerkers. Dat het universitaire netwerk platligt betekent dat alles waarvoor je moet inloggen met een UCN-account, waaronder de remote desktop Citrix, niet zal werken. In de mail meldt de universiteit dat Office 365 en Teams 'waar-

schijnlijk' wel zullen blijven werken. Volgens woordvoerder Caroline van Overbeeke is 'het netwerkkonderhoud door ons iscc echt nodig, maar wordt het gedaan op zaterdag en zondag zodat zo min mogelijk gebruikers van ons netwerk overlast ervaren'. 'We zijn ons bewust van de impact van een dergelijke operatie en zijn de afgelopen periode op zoek gegaan naar een geschikt moment. Hierbij is rekening gehouden met al geplande evenementen, druk op studielocaties vanwege tentamens en geplande verhuisoperaties', aldus de woordvoerder. Welk onderhoud er precies wordt uitgevoerd kan Van Overbeeke niet mededelen: 'Om eventuele hackers niet op ideeën te brengen kan ik geen technische details geven.'

Het mag best botsen

‘Als we het allemaal eens zijn, brengen we de wetenschap niet verder’

Moeten wetenschappers zich uitspreken over Gaza of de klimaatcrisis, of juist niet? En een snelweg bezetten in toga, is dat een goed idee? *Mare* verkent de grenzen van de academische vrijheid. ‘Wil je de wereld redden? Dat kan, maar word dan activist en stop met de wetenschap.’

DOOR VINCENT BONGERS, MARCIËLLE VAN DER KRAAN EN SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
ILLUSTRATIES SILAS.NL

Op de Twitterfeed van Christian Henderson staan foto's van Palestijnse kinderen die zware brandwonden hebben opgelopen bij Israëlische bombardementen in Gaza. In zijn tweets noemt hij Israël 'een apartheidsstaat' die bezig is met 'een genocide op Palestijnen'. Henderson is universitair docent internationale betrekkingen en Midden-Oostenstudies in Leiden.

Is het acceptabel dat een onderzoeker zo stelling neemt? Mogen docenten meedoen aan een pro-Palestina-betoging waarvoor het college van bestuur geen toestemming heeft gegeven? Kunnen protesterende professoren hun toga aantrekken als ze de A12 willen bezetten om aandacht te vragen voor de klimaatcrisis? Of staat de vrijheid van docenten om hun mening te geven en actie te voeren juist onder druk?

Als het om dit soort vraagstukken gaat, valt de term 'academische vrijheid' vaak. Maar met die vrijheid is iets vreemds aan de hand, want het is niet duidelijk wat deze eigenlijk behelst. Het begrip is zelfs zo vaag dat rector Hester Bijl in 2022 het 'kernteam academische vrijheid' instelde om te bepalen wat het precies inhoudt. Het team organiseert gesprekken met studenten en medewerkers om een beeld te krijgen wat de grenzen van de academische vrijheid zijn en of deze vrijheid onder druk staat. Op woensdag 14 februari organiseert het Kernteam voor de tweede keer een dialoog voor de academische gemeenschap. De universiteit lijkt dermate met de gevoelige kwestie te worstelen dat zowel de rector als het kernteam niet met *Mare* wil spreken voordat het team een rapport heeft gepubliceerd. 'Het is nu niet het moment om daarop vooruit te lopen als juist de gemeenschap nog kan meepraten', laat universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke namens Bijl weten. Hoogleraar geschiedenis Herman Paul van het kernteam mailt dat de leden het 'proces niet met eigen antwoorden gaat doorkruisen, dat zou de dialoog alleen maar belemmeren'.

Geen geweld

Andere Leidse wetenschappers voelen zich gelukkig wel vrij genoeg om uit te leggen wat volgens hen academische vrijheid is. Die definitie is overigens niet wettelijk vastgelegd. De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) omschrijft het begrip in haar rapport 'Academische vrijheid in Nederland' als volgt: 'Het beginsel dat medewerkers aan wetenschappelijke instellingen in vrijheid hun wetenschappelijk onderzoek kunnen doen, hun bevindingen naar buiten kunnen brengen en onderwijs kunnen geven.' Bij Leidse onderzoekers verschillen de definities ook. 'Je kunt niet zomaar van alles roepen', zegt Christian Henderson. 'Er zijn regels: geen ad hominem aanvallen, niet oproepen tot geweld. Pesten, of taal gebruiken die dehumaniseert, is niet toegestaan.'

Inhoudelijk zijn er onderwerpen die niet tot het academische debat behoren, aldus Henderson. 'Beweren dat de aarde plat is bijvoorbeeld. Deze zaken zijn bewezen en geen onderwerp van wetenschappelijke discussie meer.' Dat is volgens hem een belangrijk verschil tussen academische vrijheid en de vrijheid van meningsuiting. 'Uiteraard heb je wel de vrijheid van meningsuiting om te zeggen dat de aarde plat is.'

Volgens de in 2021 afgezwaaid rector Carel Stolker is het 'de vrijheid die de wetenschapper heeft in zijn onderzoek en onderwijs ten opzichte van de overheid, de rector, collega's en studenten. Binnen je onderzoeksprogramma zou je alles moeten kunnen onderzoeken en onderwijzen, zolang het voldoet aan de regels van wetenschappelijke integriteit en de omgangsvormen van de universiteit.'

Stolker is een van de beoordelaars van het KNAW-rapport en hij deed naar aanleiding van klachten van voormalig docent sociale wetenschappen Laurens Buijs onderzoek naar de staat van de academische vrijheid aan de Universiteit van Amsterdam. >

► Uit recent onderzoek van Technopolis, een adviesbureau op het gebied van wetenschap, blijkt dat 13 tot 29 procent van de onderzoekers en studenten zichzelf terughoudend opstelt in kwesties als migratie, klimaat en gender. ‘Dat zijn heel schokkende cijfers’, reageert Stolker.

Genocide

Volgens Roos van Oosten, universitair docent bij archeologie en deelnemer aan de dialoog op 14 februari, gaat academische vrijheid gepaard met verantwoordelijkheid.

‘Die twee kunnen niet los van elkaar gezien worden. Bij alle keuzes die je als wetenschapper maakt, moet je nadenken: hoe onafhankelijk en maatschappelijk verantwoord is het? Misschien is je verantwoordelijkheid als wetenschapper nog wel groter dan als “gewoon persoon”.’

Thomas Wells, docent filosofie, is het daar juist helemaal niet mee eens. ‘Ik vind dat onderzoekers geen bijzondere plaats innemen waar een specifieke vrijheid bij hoort. Ze zijn niet anders dan bijvoorbeeld accountants.’

Volgens Arie-Jan Kwak, docent bij rechten, kan academische vrijheid heel ver gaan, maar toch kent die wel degelijk grenzen. ‘Het is geen vrijbrief om te doen en laten wat je wilt; je valt gewoon onder het strafrecht net als ieder ander mens.’ Kwak noemt als belangrijkste eis dat wetenschappers in het maatschappelijk debat hun stellingen onderbouwen. ‘Als je dat kan, is het misschien wel je taak als wetenschapper om je conclusies te presenteren.’

Henderson stelt dat juist daarom zijn Twitter-posts over Gaza onder de academische vrijheid vallen.

‘Het is niet iets wat ik zomaar schrijf: er is bewijs voor. Veel mensenrechtenorganisaties noemen Israël een apartheidstaat. Ook is er een rechtszaak in Den Haag over of er genocide in Gaza plaatsvindt.’

Oncomfortabel en onorthodox

Stolker meent dat er tijdens colleges minder ruimte is voor opvattingen over gevoelige kwesties dan daarbuiten. ‘In de collegezaal staat de student centraal, niet de docent. Studenten uit de tent lokken door een prikkelende stelling te poneren mag. Maar een persoonlijke opvatting van de docent over bijvoorbeeld Israël of over Hamas hoort er in beginsel niet thuis.’

Henderson is het daar deels mee eens, al vindt hij wel dat hij zijn mening over Gaza in de collegezaal kan geven. ‘Maar ik ben daar wel minder expliciet dan op Twitter. Dat is mijn privé-account waarbij ook niet staat dat ik aan de Universiteit Leiden werk. In mijn colleges push ik mijn opinie niet. Daar zeg ik bijvoorbeeld niet dat Israël een apartheidstaat is, ook al vind ik dat wel.’

Docenten hebben in de collegezaal juist meer vrijheid dan online, vindt Kwak. Hij zou graag zien dat collega’s terughoudend zijn met het ventileren van hun meningen op sociale media. ‘Het gevaar is groot dat wat je zegt niet goed begrepen wordt of in allerlei andere contexten terecht komt. In de collegezaal heb je iets meer vrijheid om standpunten in te nemen, omdat je je studenten een duidelijke context kunt meegeven.’

Een controversiële vraag stellen in de collegezaal is volgens Stolker beter dan de eigen mening verkondigen. ‘“Vinden jullie dat Poetin het goede doet?” kan, maar “Poetin is een goede kerel, daar zouden we er meer van moeten hebben”, kun je in het klaslokaal niet uitspreken.’

Er is wel ruimte voor uitdagende stellingen in de collegezaal.

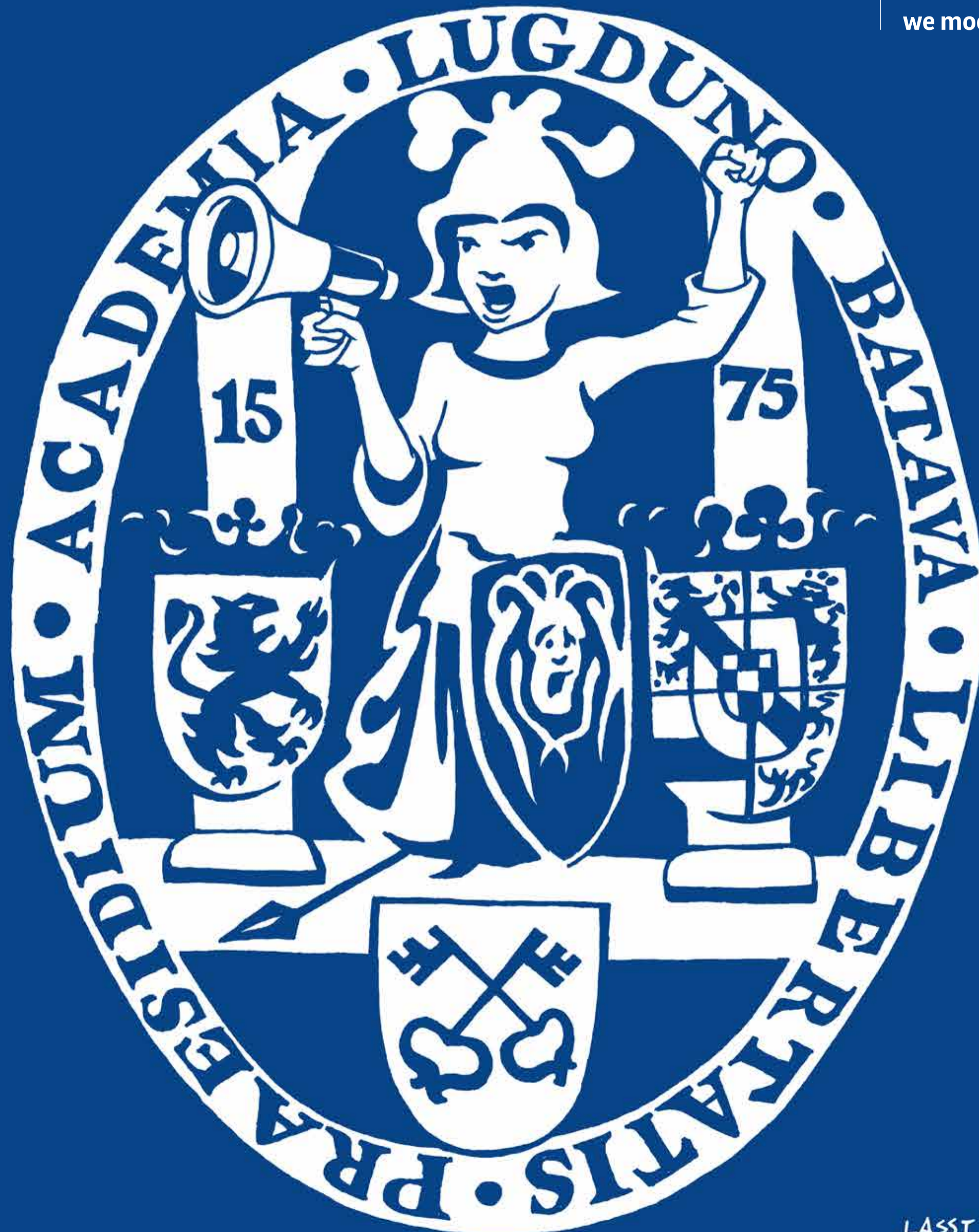
‘Laurens Buijs stelde bijvoorbeeld dat non-binariteit een hype is, die stelling moet je kunnen poneren. Een non-binaire student kan dat niet tegenhouden door te zeggen: “Daar voel ik me onveilig bij.” Wel is de toon heel belangrijk. Maar dat oncomfortabele en onorthodoxe, dat hoort bij de universiteit. Als we het allemaal met elkaar eens zijn, brengen we de wetenschap niet verder. En bedenk: straks komen diezelfde studenten in de samenleving terecht, waar het wemelt van de tegengestelde opvattingen.’

Niet vijandig

En hoe zit het met demonstraties? In november hield actiegroep Students for Palestine een protest in het Wijnhavengebouw. Aan de zogenoemde teach-in waar geen toestemming van de universiteit voor was gevraagd, deden ook docenten mee.

Andrew Littlejohn, universitair docent antropologie en ontwikkelingssociologie, vindt dat zo’n betoging de grenzen van de academische vrijheid aftast. ‘Het protest werd gesmoord en dat was een poging om de expressie van bepaalde ideeën te onderdrukken. Dat gaat in tegen de academische vrijheid.’

Maar de activisten is ook een en ander te verwijten, vindt hij. De

‘Het huis staat in de fik,
we moeten gaan blussen’

actiegroep had eerder pamfletten in Den Haag verspreid waarin de aanval van Hamas op Israël werd toegejuicht. ‘Dat was voor Joodse studenten en medewerkers zeer pijnlijk. Ik ben zelf Joods en vond dat materiaal zeer betreurenswaardig. Dan kom je bij de grens van de academische vrijheid. De universiteit mag soms best oncomfortabel zijn, maar geen vijandige plek.’

Is demonstreren in de gebouwen zonder toestemming van de universiteit geoorloofd? ‘Je mag regels stellen aan protesten in de gebouwen’, vindt Stolker. ‘Een student zal maar net bezig zijn met het laatste tentamen voor het bsa. Maar buiten op pannen slaan, dat kan weer wel, al kan ook de burgemeester eisen stellen.’ Tegelijkertijd ziet Stolker dat de academie het debat over het Israël-Palestinaconflict uit de weg gaat. ‘Ik denk dat de universiteit het er een beetje benauwd van krijgt door de grote gevoeligheid van het onderwerp. Maar juist als universiteit kun je laten zien hoe je omgaat met verschillen van opvatting. Botsen leidt tot nieuwe inzichten. Het hoort bij Leiden om het dus wél te doen.’

In de fik

Hoe zit het met het klimaatprotest? Kunnen academici een snelweg blokkeren? Wells vindt dat wetenschappers zeer terughoudend moeten zijn. ‘Het is niet de bedoeling dat je denkt: “Er gebeurt ergens iets onrechtvaardigs, ik ga me daar op storten.” Het kan, maar word dan activist en stop met de wetenschap. Het is niet oké als je een college mist omdat je bent opgepakt, denkend dat je de wereld aan het redden bent.’

Een docent kan juist ook activist zijn, vindt Henderson. ‘Niets doen, terwijl je weet dat er onrechtvaardige dingen gebeuren, is ook een vorm van activisme.’

Littlejohn, die zelf klimaatactivist is maar niet naar de A12 gaat – ‘omdat ik geen Nederlander ben en liever niet het risico neem om gearresteerd te worden’ – vindt het ook ongemakkelijk om niet in actie te komen terwijl hij ziet wat er misgaat. ‘Er hoort een morele verantwoordelijkheid bij. Als het huis in de fik staat, moet je een emmer water pakken en gaan blussen.’

Van sommige wetenschapsvelden kan Kwak goed begrijpen dat onderzoekers activistischer zijn. ‘Als je veel met het klimaat bezig bent, snap ik dat je soms gaat demonstreren. Op de A12 gaan staan in toga is wel iets anders. Je moet je afvragen in hoeverre zo’n actie niet alleen jou als wetenschapper kan beschadigen, maar een hele beroepsgroep.’

Tergend traag

Wetenschappers past terughoudendheid, vindt hoogleraar experimentele natuurkunde Jan van Ruitenbeek, die woensdag ook deelneemt aan de dialoog. ‘Van mij mag je best op de A12 staan, maar niet in toga. Het gaat namelijk over beleidskeuzes, die kun je niet vanuit de wetenschap maken. Ik geloof niet dat je als hoogleraar in toga dan veel toevoegt. Jouw mening is in deze kwestie niet meer waard dan van welk ander willekeurig persoon.’ Naar Stolker’s idee is het van belang wat het vakgebied van de protesterende wetenschapper is. ‘Een klimaatwetenschapper in toga? Ja, dat mag. Maar als Assyrioloog zou ik twee keer nadenken. Wie niet het klimaat onderzoekt, kan beter in eigen kleding komen. En nog een ding; bedenk dat hoogleraren beperkter zijn in de uiting van hun vrijheid van mening dan gewone burgers. Zij worden door de samenleving gezien als professor. Alleen al het feit dat je dat bent, geeft je gezag. En dat vraagt terughoudendheid in het verkondigen van zin.’

‘De klimaatcrisis betreft echter niet langer de pure klimaatwetenschapper, maar juist een heleboel vakgebieden’, vindt neurowetenschapper, universitair docent en klimaatactivist Anne Urai. ‘Historici kunnen bijvoorbeeld duiden hoe het kan dat er al die tijd te weinig beleid is gemaakt om verandering te bewerkstelligen. Alle wetenschappers kunnen grafieken lezen en de basics over de opwarming van de aarde zijn vrij simpel. Dus het is niet alleen aan klimaatwetenschappers om zich dit onderwerp toe te eigenen.’ Het belang van een protest weegt voor Van Oosten mee in waar de grens van academische vrijheid ligt. ‘De klimaatcrisis is een relevant en urgent probleem, maar de reactie vanuit de politiek is tergend traag. Je hebt als wetenschapper het privilege om in bezit te zijn van kennis. Dan is het misschien zelfs wel je taak om daar op de A12 te gaan staan.’

In toga op de A12, titels op X? Wetenschappers in het maatschappelijk debat. Dialoog van het Kernteam Academische Vrijheid, met o.a. Hester Bijl, Julia Cramer, Jan van Ruitenbeek en Judith Naeff. PLNT, woensdag 14 februari, 14:30 – 16:30

LASSI '24

Ja, er was #ophef. Een week lang was het blunderende bolwerk de kop van jut voor zo'n beetje alle leunstoelcolumnisten die hinnikend van leedvermaak mopperden wat er allemaal mis was met de 'universiteit van Cleveringa'.

Het begon allemaal met EO-presentator Rob Oudkerk die een filmpje aan de rector liet zien van een docent die bij een betoging 'BOMMEN OP TEL AVIV!' scandeerde. Op de vraag waarom die persoon nog college mocht geven, hakkelde Hester Bijl dat ze 'in het kader van de privacy' moest zwijgen, stamelde vervolgens de wanhoopskreet 'je doet het nooit goed' en begon vervolgens vertwijfeld te ijsberen. Om erger te voorkomen gooide een universitair voorlichter zichzelf moedwillig voor de bus door de presentator te beschuldigen van 'een kruistocht'.

Het 'gênante, weerzinwekkende geleuter door prof.dr.ir. Hester Bijl' (de Volkskrant) resulteerde in 'een van de betere tv-momenten van dit jaar' (De Telegraaf).

Ja, het was inderdaad een trainwreck. De rector verdween van Twitter. Praesidium Harakiri. Maar toch.

Wat in alle #ophef even werd vergeten, was dat het omstreden filmpje al tien jaar oud was. Toegegeven: dat maakte de roep om raketten niet minder gruwelijk, maar die slogan stamde alleen wel uit de tijd waarin de docent dus zelf nog student was.

(En wellicht goed om te weten voor de EO: er bestaan óók nog oude filmpjes uit de tijd dat presentator Rob Oudkerk nog politicus was. Zoektermen: 'kut-Marokkanen', cocaine, hookers.nl, tippelzones, chantage en AIVD.)

Maar misschien is het na een weekje bolwerk bashen belangrijker om even uit te zoomen en te kijken hoe dit debat zo kon ontsporen.

Het antwoord is verbluffend simpel: omdat er helemaal geen debat is. Aan de universiteit waar het ooit knetterde, is het namelijk al maanden dood- en doodstil.

Doorgaans wordt van wetenschappers verwacht dat ze zich als ultieme kenners over actuele kwesties uitspreken en zo hun met belastingcenten vergaarde kennis met de maatschappij delen. Geen wereldprobleem, geopolitiek conflict of brandhaard is daarbij te ingewikkeld: Oekraïne, Rusland, Oeigoeren, China, Jezidi's, Rohingya's... Lang leve onze experts die overal alles vanaf weten!

Behalve dus als het gaat om Dat Ene Conflict, want dan is de universiteit opeens doodsbang. Dat gaf het bestuur al kort na 7 oktober zelf toe in een brief waarin alle studenten en medewerkers – nogmaals: dus niet de domsten uit de nabije omtrek – bevoogdend werden toegesproken als kleuters in een te krappe zandbak. 'Gewapende conflicten zorgen voor discussies en die kunnen soms hoog oplopen', schreef het college van bestuur. En: 'Mensen die voor hun gevoel nu lijnrecht tegenover andere leden van onze gemeenschap staan, kunnen zulke discussies beter vermijden.'

Maar de kramp begon al eerder, toen een debatleider bij een Palestina-debat taboe werd verklaard wegens 'partijdigheid'. Een paar maanden later mocht Jaap de Hoop Scheffer namens de universiteit via een live-verbinding vanuit de collegezaal president Zelensky welkom heten. Hij was kennelijk wel 'neutraal' genoeg (ook al typeerde een Mare-columnist hem ooit als 'iemand die zo trouw is aan de Amerikanen dat hij de leiband nooit gevoeld heeft').

Zoals dat gaat met angst sloeg ook de vrees voor Het Verboden Debat uiteindelijk om in pure paniek. Dat heeft geleid tot vele surreële taferelen:

- beveiligers die demonstrerende studenten en docenten op straat achtervolgen
- het bestuur dat vervolgens uitsluitend de betogers veroordeelt door zich blind te staren op bureaucratische 'huisregels' en uiteindelijk het incident laat evalueren door een onderzoeksbureau dat de decaan heeft opgericht (een nieuw bureau is na drie maanden nog steeds niet gevonden)
- checkpoints met strenge toegangscodes bij alle universitaire gebouwen die van de academie een gesloten bolwerk maken (ook als politie en gemeente dat niet nodig vinden)
- de sluiting van alle universitaire gebouwen omdat nog geen dertig studenten uit protest tegen de banden met de fossiele industrie twee lokalen hebben bezet in het Lipsius (waar ze zingen en tikkertje spelen)
- een veiligheidsmedewerker die een Mare-journalist 's avonds belt met de vraag of hij 'de veiligheid van Joodse geïnterviewden wel kan garanderen'
- de kerk als laatste toelichtsoord waar wetenschappers wél over de oorlog in Gaza kunnen discussiëren (zie pagina 2).

De lijst is langer, en het probleem is groter dan een stuntelende bestuurder op tv – al durft de rector inmiddels óók geen uitspraken meer te doen over academische vrijheid (zie pagina 6). Het probleem is dat de universiteit zichzelf (en al haar kennis) moedwillig buitenspel zet. Als de knapste koppen zwijgen, blijven alleen de domme(re) schreeuw-ers over.

Aan de universiteit waar het ooit knetterde, is het al maanden doodstil

Brak in de bubbel

Bij het Nederlands Studentenorkest gaan keihard repeteren en feesten hand in hand. Mare ging kijken bij de voorbereidingen voor de nieuwe tournee, waarin de negentig musici de vijfde symfonie van Mahler vertolken. 'In tien dagen gaan er dertig fusten doorheen.'

DOOR ELSE VAN DER STEEG
FOTO'S BART VAN OVERBEEK

'Maat 28', zegt dirigent Frans-Aert Burghgraef. 'Wees daar relaxt, of chill, zoals jullie zeggen toch?' Na een paar maten muziek tikt de dirigent weer met zijn stokje op de lessenaar. 'De eerste keer was goed, tweede keer te laat.' Het orkest zet opnieuw in. Een slagwerker staat te spelen op sokken, een hoornist draagt lama-sloffes. De voor van de repetitieruimte is bezaaid met stickervellen, glitterpennen, post-its en hier en daar een leesboek of puzzelboekje. Aan het plafond hangen vlaggetjes in alle kleuren. De ruim negentig leden van het Nederlands Studentenorkest repeteren geconcentreerd de vijfde symfonie van Gustav Mahler. Het mag ook wel een beetje gezellig zijn in het trainingskamp in het Brabantse Someren, waar de orkestleden tien dagen lang muziek maken, van tien uur 's ochtends tot half elf 's avonds. Cellist Marijn Markus (20) doet voor de tweede keer mee aan het nso. 'Vorig jaar probeerde ik nog al mijn vakken te halen, door voor en na de maand heel hard te studeren, maar dat was echt niet te doen', vertelt de Leidse psychologiestudent tijdens het kwartiertje koffiepauze in de middagrepitie. 'Dit jaar heb ik maar gewoon het hele derde blok geen vakken ingepland.' De repetitielocatie bevindt zich in een stel omgebouwd boerderijen. Tijdens de pauzes lopen de studenten de vijftig meter van de repetitielocatie over een erf naar de kantine in het volgende gebouw, waar ze neerploffen op de banken die daar staan. 'Zullen we een spelletje spelen?' stelt iemand voor. Sinds de oprichting in Leiden in 1952 speelt het nso ieder jaar samen. De leden zijn studenten uit het hele land. Allemaal zetten ze een maand hun studie stop om een

klassiek programma in te studeren en dat vervolgens op tournee uit te voeren in verschillende concertzalen in Nederland, met als hoogtepunt een slotconcert in het Amsterdamse Concertgebouw.

Maar voor het zover is, moeten ze uren maken, zegt Markus. 'Tussen 9 en 10 kunnen we ontbijten. Om 10 uur begint de repetitie. Aan het begin van de week zaten de meeste mensen om 9 uur wel aan de ontbijt tafel, maar je ziet dat iedere dag een beetje later worden.'

In ieder repetitieblok zit een korte koffiepauze, en dan gaan ze weer door tot de lunch of het avondeten. Het eten wordt verzorgd door professionele koks. Markus: 'Ik denk dat de meeste studenten hier beter eten dan thuis. En er is elke avond een toetje.'

En daarna volgt er nog een belangrijke beloning, aldus de cellist. 'Elke avond sluiten we af met een borrel of een feestje. Er komt iedere dag een bestuur langs van een ander studentenorkest uit Nederland. Zij staan die avond achter de bar en kiezen het thema voor het feestje van die avond. Het is vaak een woordspeling op het nso-thema van dit jaar: "Laat je horen". De eerste avond was het thema bijvoorbeeld Adaghetto, een woordspeling op een van de meeste studenten hier beter eten dan thuis. En er is elke avond een toetje.'

'Gaat het nog?' vraagt de dirigent aan de violisten. Het spelen van langzame noten is best zwaar als je het lange tijd moet volhouden. 'Ja hoor', reageren de violisten terwijl ze hun arm en schouders draaien om de spieren los te maken.

'Deze noot klinkt raar', zegt de dirigent tegen de harpist. 'Ja, maar het staat er wel', zegt zij. 'Ja, dat klopt. Speel hem maar gewoon heel zacht.' >

'Muzikanten drinken niet en slapen veel. Wij doen precies het tegenovergestelde'

> Ook de laatste koffiepauze van de avond wordt gebruikt om even op te bank neer te ploffen, thee te drinken of een mandarijntje te eten. Voor meer is er geen tijd.

'Het is best krankzinnig: 12,5 uur spelen en dan feesten', zegt trombonist Thomas Maris, derdejaars student natuurkunde in Leiden. Hij doet voor de tweede keer mee met het nso en zit dit jaar in het bestuur. Als een van de weinige orkestleden die niet drinkt is hij 'heel moe, maar niet brak'.

'Het is ook best moeilijk uit te leggen wat dit project zo bijzonder maakt. Helemaal als je aan vrienden vertelt: we zitten twaalf uur op een dag klassieke muziek te spelen. Maar daarna gaan we naar de bar en dan wordt het wel echt heel leuk hoor, dan gaan we echt los.' 'Je krijgt er een enorm groepsgevoel van', vertelt Maris. 'Je bent zo intensief met elkaar bezig, en muziek, zeker op dit niveau, is best wel iets emotioneels dus je stelt je met elkaar open om die mooie muziek te maken. En je zit gewoon tien repetitiedagen lang met elkaar opgescheept. Als je zo weinig slaapt, heb je soms wel een vervelend buijtje en dan zit je ook naast elkaar. Dus je leert elkaar echt goed kennen.'

Aan het eind van de repetitie komt het bestuur van het Amsterdamse Sweelinck Orkest binnen, de gasten van de avond. Terwijl ze een zelf gefabriceerde zeepkist-constructie met zich meeslepen zingen ze, gekleed in piratenoutfits, een tekst op de wijs van de Wellerman. Het feestthema van de avond: "Piraat je horen." 'En nu gaan we zuipen', roept een orkestlid met gemaakt hoge stem. 'Ja', piepen vijf anderen terug. 'Ik heb helemaal geen piratenkleding', zegt Markus terwijl ze naar haar slaapkamer loopt. Vier stapelbedden staan in een u-vorm tegen elkaar aangedrukt in de kamer en op de vier vrije vierkante meters trekken vijf studenten alle verkleedkleden die ze hebben meegenomen uit hun tas, op zoek naar de perfecte piratenoutfit.

'Ik ben wel moe nu', zucht Markus. 'Afgedraaid', vult een kamergenoot aan, die een rood-wit gestreepte pofbroek tevoorschijn tovert. 'Welke sportlegging staat hier vreselijker bij? De rode of de zwarte?' In de gangen tussen de slaapzaal is het proppen om allemaal een plekje voor de spiegels te bemachtigen. Op de vloer liggen koffers en kleding die niet meer in de slaapkamer pasten. Terwijl de meesten hun make-up en kleding voor het feestje aan het regelen zijn, komt uit een kamer nog het geluid van twee dwarsfluiten die samen een melodie herhalen. Bij binnenkomst op het feest krijgt iedereen een shokje rum. Vervolgens moeten de landdrotten over de plank lopen die over een rij stoelen is gelegd, en het feestje binnenspringen. De grootste uitdaging is niet uitglijden op de speggladde dansvloer, die na de feestjes van de afgelopen dagen al een permanente biergeur afstoot. Een handvol studenten blijkt toevallig een ooglapje bij zich te hebben. Het merendeel heeft een multifunctionele bandana op weten te diepen, die vanavond dienst doet als piratenhoofddoek. Met eyeliner wordt de Jack Sparrow-look nagebootst. Op de meeste wangen prijkt een litteken.

Als het bestuur van het Sweelinck Orkest een gratis fust aanbiedt aan het nso, zijn de vermoeidheid en de lange repetitiedag snel vergeten.

'Vorig jaar zijn er in tien dagen dertig fusten bier doorheen gegaan', vertelt Maris. In de feestkelder wordt gedanst en bier gedronken en in de kantine, waar de tafel alweer gedekt is voor het ontbijt van de volgende dag, zit één volhardende student om twee uur 's nachts met een koptelefoon op aan een papier te werken.

Om half tien de volgende ochtend zitten er zo'n twintig studenten aan het ontbijt. De rest is nog nergens te bekennen. De een na de ander druppelt binnen en tapt een beker koffie of thee uit de constant bijgevulde industriële percolators.

'Ik denk dat ik rond half vijf in bed lag', zegt Markus, als ze om vijf rond tien naar de repetitieruimte loopt. 'Vanavond ga ik denk ik even rustig aan doen. Maar het was wel een leuk feestje.' De lucht is grijs en het miezert een beetje. Vanmiddag gaat het orkest stunts in Someren. In verkleedkleden gaan ze op bezoek bij de burgemeester. Markus: 'Het is altijd gek als je even van het terrein af bent en dus echt uit de orkestbubbel komt.'

Ze vervolgt: 'Normaal gesproken als muzikanten op tournee gaan, zorgen ze er juist voor dat ze niet drinken en veel slapen. Wij doen precies het tegenovergestelde. Maar het gaat wel, omdat je in zo'n bubbel zit. Je bent constant met deze negentig mensen bij elkaar. Op

tournee zit je de hele tijd samen in de bus, je slaapt bij gastgezinnen. Doordat we samen in dat dagritme zitten, houdt iedereen het vol. En als je dan aan het eind van de maand thuiskomt, stort je in.'

Het zijn intensieve dagen die niet gaan vervelen, zegt Markus. 'Zo'n grote symfonie als Mahler 5 bevat zoveel kleine details, je bent er eigenlijk nooit klaar mee. Als je het speelt, ben je zo actief met de muziek bezig, dan hoor je elke keer wat anders. Daardoor wordt het nooit saai. Het is een heel fijn gevoel als je met z'n allen aan het spelen bent.'

Dat herkent Maris ook. 'Er zit zoveel in, er is zoveel te vinden. Als je zo lang bezig bent met een stuk, dan ken je gewoon elk detail. Tijdens de concerten weet je precies wat er gaat komen, wie wat gaat doen: wie wat goed kan of wie ergens juist heel hard aan gewerkt heeft. Dat maakt het zo bijzonder. Ik probeer het aan het publiek ook niet uit te leggen: als je het hoort, merk je wel wat er zo mooi aan is.'

Om klokslag tien uur klimt dirigent Burghgraef weer op de bok. Het orkest stemt af, de laatste studenten zoeken snel hun plek op en de repetitie gaat van start. Nog 12,5 uur te gaan voor het volgende feestje.

Nederlands Studentenorkest 2024: Laat je horen.

Maandag 12 februari, 20.15, in de Stadsgehoorzaal in Leiden. Tickets: studenten €10 op vertoon van studentenpas, niet-studenten €27,50.

Hoe Gustav Mahler zijn vrouw Alma via een contract verbod te musiceren

Er wordt te weinig werk vertolkt van vrouwelijke componisten, vindt het nso, en dat moet veranderen. 'Ik kan me niet herinneren dat ik ooit iets van een vrouw heb gespeeld.'

Het nso staat dit jaar in het teken van de relatie tussen Gustav en zijn vrouw Alma Mahler.

'Alma was ook componist', zegt violist Josefien Overeem (24), student film- en literatuurwetenschappen in Leiden en perschef bij het nso.

'Toen zij zich verloofde met Gustav stuurde hij haar een liefdescontract. Daarin stond dat ze niet meer mocht componeren nadat ze getrouwd waren en dat Alma haar muziek ook niet meer mocht uitvoeren, want "er kan maar één componist in een huishouden zijn en dat ben ik, het genie, Gustav Mahler, dat snap je." Alma was toen heel jong, begin zo. Ze mocht vanaf die leeftijd haar muziek niet verder ontwikkelen. Dat is exemplarisch voor veel muziek, maar zeker in de klassieke muziek. Er wordt voornamelijk muziek van mannen gespeeld.

'We willen Alma's verhaal vertellen, maar ook over het al-

gemeen de boodschap overbrengen dat vrouwen meer podium moeten krijgen in de klassieke muziek. Er is ook van oudsher veel geschreven door vrouwen, maar dat wordt gewoon nooit gespeeld.

'Er gebeurt steeds meer in die richting, het gaat echt wel de goede kant op, maar het gaat langzaam: als vrouw heb je weinig voorbeelden. Als je als jonge vrouw opgroeit met klassieke muziek, speel je altijd muziek van mannen. Ik kan me niet herinneren dat ik ooit iets van een vrouw heb gespeeld, in orkesten al helemaal niet.

'Daarom heeft het nso dit jaar "Laat je horen!" als thema. Laat je horen voor vrouwen, voor meer gendergelijkheid binnen de klassieke muziek. We gebruiken het stuk van Gustav Mahler als publiekstrekker en spelen voor de pauze een opdrachtcompositie voor sopraan en orkest, geschreven door Silvia Lanao. In dit stuk heeft Lanao verschillende liederen van Alma Mahler verwerkt.

'Ik kan me niet voorstellen dat je deze muziek speelt en dan geen activistische toon aanneemt. We hebben ook een groot publiek. We hebben het podium om dat verhaal te vertellen, dus ik vind het belangrijk dat wij dat dan ook doen.'

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk 17.00 uur maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarvan de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 2 leerlingen. Taal en rekenen. **Voortgezet onderwijs:** *Natuur- en scheikunde 3 vmbo tl. *Taal (verslag schrijven), rekenen, mbo beveiliging, tweede jaar. *Nederlands, economie 3 havo. **Leiden-Zuid**, *4 leerlingen basisonderwijs, groep 4, 5 en 6. Woordenschat, lezen. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekooen@owwleiden.nl.

Mr. Roeland De Korte, **very experienced teacher, teaching Dutch, English, French and German.** All levels. For Dutch and non-Dutch speakers. Offline: teacher and one student: **the rate is €7,50 per hour**, rdkorte@xs4all.nl, +31 (0) 6 519 433 28.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijfentwintig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet a.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, |+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marciëlle van der Kraan
m.w.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Pol Koopman (stagiair)
Elena van der Kloek (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving: Marcel van den Berg, jostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet a.v.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023-571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/>
Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

Een feestje in de fusie

Op Stukafest treden muzikanten, dichters, theatermakers en cabaretiers op in studentenkamers, van een zoektocht naar de schoonheid van metal tot seksmonologen. 'Het leven is al saai en serieus genoeg.'

DOOR POL KOOPMAN

Alle Stukafest-optredens vinden donderdag 8 en vrijdag 9 februari plaats. Het eindfeest is vrijdag in De Nobel. Kaarten zijn te krijgen via www.stukafest.nl/leiden

Foto Nuala Teerink

Neem je oordoppen mee

De muziek van de band Sunday at Eight valt te omschrijven als moderne indierock met invloeden uit de jaren '60 en '70. De bandleden kennen elkaar allemaal uit Leiden. Frontman Damiaan van Noort vertelt: 'Gitarist Wouter Bontje ken ik van de middelbare school waar we als enige twee jongens het vak beeldende vorming kozen. We waren op elkaar aangewezen en zo zijn we uiteindelijk samen aan het jammen geslagen. Na het eindexamen sloot drummer Antonio Kamerling zich aan. Alleen bassist Sam van Tienhoven kennen we ergens anders van, namelijk muziekwinkel Plato.' De band timmert hard aan de weg. De laatste EP

dateert inmiddels alweer van eind 2021, maar volgens Van Noort wordt er druk aan nieuwe muziek gewerkt. 'Qua *feel* moet je denken aan de wat ruigere nummers van onze laatste EP. Je kan zeker zeggen dat we een wat rauwere kant op bewegen.' Op de vraag wat luisteraars kunnen verwachten antwoordt van Noort: 'We spelen harde, dansbare muziek. Neem dus je oordoppen mee. Het wordt een feestje.'

Sunday at Eight speelt donderdag 8 februari op Witte Singel 58c

Foto Iris Bakker

Waarom is alles zo ingewikkeld?

Cabaretier en acteur Sebastiaan de Bie maakt 'tragikomische cabaretmonologen'. Wat dat zijn, zegt hij zelf ook nog niet precies te weten. 'Zie het als een combinatie van toneel, cabaret en stand-up, maar zelf ben ik er ook nog zoekende in.' Kernthema's zijn in elk geval liefde seks, eenzaamheid en de moeite je te verhouden tot anderen en de wereld. 'Het zijn onderwerpen die we allemaal kennen en zelf ben ik er gewoon veel mee bezig.' Momenteel werkt hij aan een nieuwe voorstelling. Waarover? 'Dat is nu precies mijn achilleshiel. Ik weet vooraf nooit zo goed wat ik

precies wil vertellen. De mensen moeten me maar vertrouwen. Nu zou ik zeggen dat het gaat over iemand die zich afvraagt waarom het leven zo ingewikkeld is en twijfelt of hij niet gewoon zélf het probleem is.' Ondanks de ogenschijnlijk zwaarvoedige thema's wil de Bie het publiek geruststellen. 'Het is ook gewoon leuk en om te lachen. Het blijft comedy. Het leven is al saai en serieus genoeg.'

Sebastiaan de Bie speelt vrijdag 9 februari op Hogewoerd 56b

Wegwijs worden in de metal

Collectief Joch bestaat uit vijf jonge vrouwen. Volgens actrices Josephine Borst en Karijn van der Wijk zit daar niet per se een bedoeling achter. Borst: 'Initieel zijn we bij elkaar gekomen om een voorstelling te maken over Goethe's *Die Leiden des jungen Werthers*.' Van der Wijk: 'Die Werther is echt overladen met emotie en zijn wanhopige zoektocht naar de liefde. Hij maakt het wel heel lastig voor zichzelf. Daar wilden we kritiek op leveren.' De combinatie bleek te werken. Op Stukafest speelt de groep de voorstelling 'RADIO KLOOTZAK'. Van der Wijk: 'Het gaat over twee presentatoren van een klassiek radiostation die zich ineens met metal moeten gaan bezighouden. Het komt voort uit onze vooroordelen over het

genre. We wilden begrijpen waarom mensen toch naar die verschrikkelijke muziek kunnen luisteren. Die zoektocht zie je terug in het stuk.' Volgens de actrices zit de voorstelling vol humor. 'Het is actueel én knullig', zegt Van der Wijk. 'Net zoals we spelen in het stuk, hebben wij ook onze weg in de metal moeten vinden. We begrijpen nu dat metal een uitlaatklep kan zijn, dat is eigenlijk ook wel iets moois.' Ook de locatie van het eerste optreden lijkt goed bij de voorstelling te passen. 'We spelen bij krakers thuis.'

Collectief Joch speelt donderdag 8 (Herensingel 2) en vrijdag 9 februari (Nieuwe Rijn 12)

Foto Danisha Chlara-Slutter

In het diepe springen

De leden van alt-rockband Painted Pillars kennen elkaar uit een studentenhuus aan de Kaiserstraat. Gitarist en zanger Eric Faassen: 'Bassist Rob Müller en ik kennen elkaar uit Dordrecht. In Leiden ontmoeten we drummer Lucas Willemsens. Dat is alleen een akoestisch drumstel op zijn kamer had staan heeft hopelijk de buren niet al te veel gestoord.' De band leerde elkaar net voor de pandemie kennen, dus optreden was in het begin niet mogelijk. 'We zijn eerst maar nummers gaan opnemen', zegt Faassen. 'Ons eerste optreden was uiteindelijk op Stukafest 2022 in de Wibar en meteen voor driehonderd man. Dat was wel even een sprong in het diepe.'

Het repertoire van de band varieert van alternatieve rock tot garagerock en post-punk. Faassen: 'Onze *performance* hangt ook een beetje van de setting af. Met Stukafest spelen we in een kamer van mensen thuis. Dat zal ook wel invloed hebben.'

Volgens de band hebben de optredens van de laatste tijd de spanning weggenomen. 'We spelen strakker. Het publiek krijgen we ook beter mee. Op een gegeven moment gaan de mensen dansen.'

Painted Pillars speelt donderdag 8 februari op Hogewoerd 56b

Foto Nelly Patist

‘Na een feestje ligt hier een creperende collega op de bank’

DOOR LORENZO GERRITSEN
FOTO TACO VAN DER EB

Wat doe je als penningmeester bij de Leidse Biologen Club?

‘Ik ben bezig met de boekhouding, maar ik help ook met het plannen van activiteiten. Twee bestuursleden zijn verantwoordelijk voor het organiseren van elke activiteit. Dit jaar zijn die extra groot, omdat de vereniging honderd jaar bestaat.

‘De jaarlijkse begroting zit rond de zestigduizend euro. Maar als je kijkt hoeveel geld er echt doorheen gaat, zit je rond een ton. Zo’n groot bedrag schrikt veel mensen af. Ik zoek een opvolger, maar veel mensen zeggen dat ze het eng vinden. Ik vind dat niet. Er is een vangnet. Ik word gecontroleerd door de kascontrolecommissie. Je moet het wel heel bont maken om de vereniging fail-liet te laten gaan.’

Waarom wilde je een bestuursfunctie?

‘Al vanaf mijn eerste jaar was ik actief bij de LBC. Het leek mij leuk om nog meer

betrokken te zijn. Ik heb hiervoor ook in de kascontrolecommissie gezeten. Daar heb ik meer geleerd over de financiële achtergrond. Jarenlang heb ik geprofiteerd van de vereniging en nu lever ik iets terug. Het is ook een beetje nobelheid.

‘Ik hoorde altijd dat je een goede band kweekt met je bestuur. Dat klopt. Je werkt heel erg intensief samen. Als je met iets zit, kan je altijd bij je bestuursgenoten terecht. Je ziet elkaar vaker dan je familie.

‘Je bent de hele dag bezig. Als je naar huis gaat, dan laat je het ook niet los. ‘s Avonds lig ik in bed en dan denk ik over alle dingen die ik nog moet doen. Bij een normale baan ben je er alleen mee bezig van negen tot vijf. Dit is ook je hobby. Daardoor gaan werken en vrije tijd langs elkaar. Zo voelt het voor mij.’

En dit is je werkplek?

‘Ja, maar ook een gezelligheidsplek waar iedereen elkaar ontmoet en chillt. Het

is elke dag open. Leden kunnen koffie of thee halen en koekjes. Na een feestje kan je hier ook een halfcreperend bestuurslid vinden op de bank.

‘Iedereen heeft zijn eigen spullen. Ik heb de frikandellencounter. Ik at altijd veel frikandellen en dat viel bij mensen op. Op een feestje werd het een keer bijgehouden en toen besloten we het maar bij te houden in mijn bestuursjaar. Mijn doel is om minstens 101 te halen, want wij zijn het 101e bestuur. Ik zit nu op 59.’

Wat is een ‘cobo’?

‘Op een constitutieborrel (afgekort cobo) feliciteren mensen het bestuur en de vereniging met hun constitutie. Dan komen er oud-besturen, leden en besturen van andere verenigingen langs. Zij feliciteren ons en geven een cadeautje en daarna nemen we een shotje. Dat noem je recipiëren. Wij hebben dan altijd een lekker shotje citroenbrandewijn.

‘We nemen dan natuurlijk niet elke keer een shotje. Je doet het op een soort ratio, een shotje op vijf water. Anders ga je echt kotsen, want je doet iets van zestig shotjes. Nu ben je alleen goed dronken.’

Wat doe je meestal bij het recipiëren?

‘Normaal vertellen de voorzitters een leuk verhaal, maar met onze zustervereniging Aesculapius hebben wij een traditie. We hebben een bakje met mos en schimmel en dat geven we telkens over en weer, zeker al langer dan zes jaar. We weten alleen niet de oorsprong van deze traditie. Maar dat hebben we wel bij meer tradities, zoals het boomknuffelen.’

Pardon?

‘Als je een eerstejaarslid bent, leg je een eed af op het boek van Darwin. Daarna word je aangetikt door onze pedelstaf, knuffel je een boom en neem je een shotje citroenbrandewijn. Dat is de traditie om officieel lid te worden.

‘Het is niet zomaar een boom. Het is onze eigen LBC-boom in de hortus. De boom is even oud als de vereniging. Op onze pedelstaf zit ook een tak van de boom en we hebben ingelijste blaadjes hangen in ons hok. Andere verenigingen noemen ons daarom ook de boomknuffelaars.’

COLUMN | OMAR GHALY

Op reis kom je tot de kern van wie je bent

Reizen is spelen met de tijd. Het gevoel dat gisteren een verre herinnering is en morgen een eeuwigheid van je verwijderd, is reden genoeg om eens in het jaar van huis weg te gaan.

Dat we graag foto's maken op vakantie berust op het misverstand dat je die ene seconde kunt vastpakken en dat je er wanneer je maar wilt naar terug kan gaan. Het uitzicht, je gedachten en gevoelens, de mensen met wie je op reis bent; soms komt het allemaal samen en ben je gelukkig. De tragiek bestaat eruit dat je ofwel je best doet om je alles te herinneren, ofwel helemaal niet doorhebt

wat er gaande is.

Op reis zie je de dingen scherper, je kunt nadenken over je leven zonder dat te worden afgeleid door de randzaken die je thuis bezighouden.

We mogen dan wel grappen maken over mensen die zichzelf zoeken tijdens hun tussenjaren in Thailand of Peru, maar waar moet je jezelf dan vinden? Zeker niet thuis waar je ergens in de sleur jezelf bent verloren.

Zo gaan de dagen dan voorbij, je bezoekt plekken die je kent van plaatjes, documentaires en filmpjes op internet. Je bent alleen met jezelf, met wildvreemden, oude en nieuwe vrienden. Je kijkt uit het raam van een auto en ziet ontelbare levens van onbekenden aan je voorbijflitsen. Je beleeft alles intenser en lijkt tot de kern te komen van wie je bent of zou willen zijn. Eigenlijk zou je eeuwig op reis willen zijn, maar zo werkt het niet.

Hoelang je ook wegblijft, ooit kom je terug. Je zal misschien

alles anders willen doen of alles bij het oude willen laten, maar je voelt je bij terugkeer een nieuw persoon. Tot je één nacht de roes hebt weggeslagen en weer aan het werk moet.

Voor je het weet, is je reis zo lang geleden, dat je het ergens opbergt in een donker kastje met herinneringen waar je misschien eens per jaar inkijkt, om te kijken of ze er nog wel liggen.

Ook ik denk veel na over wat ik nou aan het doen ben en waar ik heen wil. Aan conclusies waag ik mij niet. Ik ben nog een paar weken in Egypte. Iedere dag zie ik graven en tempels, een beter decor om in te mijmeren kan een mens zich niet wensen.

Terwijl ik dit schrijf zit ik op het dakterras van mijn hotel in Luxor, het is elf uur in de avond. Ik kijk uit over de Nijl, zie de lichten van twee kerktorens, de minaret van de Abu Al-Haggagmoskee, de resten van de Luxortempel.

Ik ga nog even niet naar huis. Misschien ben ik gelukkig, maar ik denk er niet te veel over na.

Omar Ghalay studeert Egyptologie